

Svátek hudby

Opravdový svátek se konal právě v den velkého církevního svátku na Zelený čtvrtek v kostele U Salvátora. K oslavě svátku hudby se zde sešli nejen členové a příznivci Symfonického a komorního orchestru ČVUT, Dětského pěveckého sboru Slaviček Praha (sbormistryně Lenka Farkačová), Pěveckého sboru SÚDOP vedeného Dagmar Kohoutovou, Pražských mužských sborů (sbormistr Solon Kladas), přátelé sólistů Naděždy Chrobákové, Václava Lemberka a Petra Štěpničky a především obdivovatelé umění jubilujícího housového virtuosa Čenka Pavlíka (50). Těch všech bylo tolik, že by zaplnili i Smetanovu síň či kostel U Salvátora při repríze.

Koncert byl uváděn jako 5. závěrečný II. cyklu Večerů s hudbou, které v této koncertní sezoně uváděl rektorát ČVUT, jak ve svém krátkém projevu uvedl prorektor ČVUT prof. Ing. František Vejražka, CSc. ihned po fanfárách *Gaudeamus igitur*, které přednesla žesťová sekce orchestru z kostelního kůru. Opravdovým pohlazením byl pro posluchače *Koncert A dur pro housle a orchestr* W. A. Mozarta v němž nebylo než líbezně znějících tónů světoznámého houslisty Čenka Pavlíka podepřených v souzvucích akordy Komorního orchestru ČVUT. Posluchač musel dát za pravdu všemu tomu, co o dlouholetém spolupracovníkovi v programu ke koncertu napsal dirigent Ivo Kraupner.

I po vyslechnutí druhé skladby – *Romance F dur pro housle a orchestr* Ludwiga van Beethovena – se musel posluchač zamýšlet nad božským darem skladatele, interpreta a amatérského orchestru nalézt tu nejkrásnější melodii, která spojí ve vnímání krásna hráče i posluchače nejen přítomné tak, jak k tomu vyzývají verše Schillerovy *Ódy na radost* – v náruč spějte miliony, zlíbat svět kéž dáno nám.

Když po přestávce na podium nastoupil sám Čeněk Pavlík, netušili mnozí posluchači, že je možné aby koncert ještě gradoval po tak vynikající první části. Ale teprve v *Chaconně d moll* Johanna Sebastiana Bacha jsme mohli bezprostředně vychutnat umění houslového virtuosa, který zůstává i přes mnohá naše i zahraniční ocenění stále skromným českým umělcem.

Na koncertech SO ČVUT jsme se vždy setkali s nějakým překvapením. Dramaturg koncertů ing. Ivo Kraupner vždy s nějakým překvapením počítal, ale do programu to neuváděl. Tentokrát tím překvapením byla snad nejpobláznivější Dvořákova drobná skladba *Humoreska*, původně napsaná jen pro klavír jako op.101, č. 7. Uvedením této skladby Čenkem Pavlíkem za klavírního doprovodu Ivana Klánského získala tato drobná skladba nebyvalý rozměr, snad větší než leckterý houslový koncert. Vyslechnout tuto skladbu jako myšlený přídatek nebylo

možné. Rázem se stala vyvrcholením krásného koncertu. Beze sporu k tomu přispěl i mimořádně citlivý a působivý klavírní doprovod.

Zdalem nemohl být tentokrát závěr koncertu jeho vyvrcholením. Myšlenka zařadit Dvořákovu Introdukci s dětskou scénou z opery *Jakobín* A. Dvořáka byla opravdu dobrou myšlenkou, ale přece jen realizace měla mnohá úskalí, která se i přes upřímnou snahu všech aktérů nepodařilo eliminovat do té míry, aby i závěrečná část byla souměřitelnou s částmi předchozími. Závěrečný koncert letošního cyklu Večerů s hudbou byl i tak mimořádným koncertem a opravdovým svátkem hudby.

Opět Beethovenova Devátá

Být přítomen na koncertu při provedení velkého hudebního díla je i pro laika zážitek. Ten je umocňován zpravidla velikostí či tradicí koncertního sálu či divadelních prostor. Jistě jsme více nadšeni provedením v Národním divadle nebo ve Smetanově síni, než provedením v Kladenském divadle nebo v hledišti kulturního domu třeba v Jihlavě. Umělci interpreti ale tvoří ale i v méně atraktivních prostorách velká díla. Může-li však nastat taková konstelace, že k provedení vrcholného díla je umělec pozván do takto věhlasných prostor, stává se to pro něho i velkým závazkem.

Tato konstelace nastala v prosinci minulého roku pro všechny naše zpěváky, kdy jsme byli opětovně přizváni ke spolupráci na provedení Beethovenovy *IX. symfonie*. Mělo se konat 28. února tohoto roku a tentokrát nikoliv ve Smetanově síni jako v roce minulém, ale ve Dvořákově síni Rudolfiny. Ostatní podmínky byly téměř totožné s těmi, které jsme již zažili v roce minulém. Tedy – orchestr Severočeská fiharmonie Teplice, sbory Midori Ward Chorus (Japonsko), En Arché (Praha ND), VUS Univerzity Karlovy, Canticorum Iubilo (Praha) a Pražské mužské sbory, sólisté – sopránistka a altistka z Japonska, tenor a bas z ČR. Dirigentem tohoto provedení se stal sbormistr Pražského filharmonického sboru Jaroslav Brych, s nímž jsme toto dílo studovali pro vůbec první naše provedení do francouzského Caen, kde jsme je zpívali zapojeni do mezinárodního sboru při oslavách 50. výročí Vyhlodění spojeneckých vojsk v Evropě. Jsme tedy při zmínce na provedení *Ódy na radost* vždy rozechvělí a někteří z nás si uchovávají program tohoto provedení jako relikvii. Pro mne, přiznám se, je takovou relikvií sborová partitura z níž jsem v Caen zpíval.

Lednové a únorové naše zkoušky byly věnovány nácvičce této velmi těžké skladby. Óda na radost je básní Fridricha Schillera a v originále je součástí čtvrté závěrečné věty Beethovenovy *Symfonie* č. 9 *d moll* op. 125. V originále ji zpívají i japonští zpěváci a vždy s perfektní

výslovností. Už samo o sobě zvládnutí textu v rychlých pasážích je vždy problémem. Zvýraznění klíčových slov textu je vždy nezbytností. Zpěvák musí některé pasáže znát z paměti, nepomůže mu že zpívá z partu. Musí sledovat dirigenta a neztratit tempo. Jinak je ztracen.

Nezklamala nás ani sborová zkouška ve velkém sále technické budovy ND, kde se všem představil dirigent Jaroslav Brych a bez dlouhých úvodních slov naznačil sborům a sólistům své představy o tempech, dynamice a výrazu této části skladby. Byli jsme tedy touto sobotní zkouškou připraveni na generálku s orchestrem již v místě konání koncertu ve Dvořákově síni. Zde i v podzemním bludišti šaten jsme se setkávali se zdvořilými Japonci a Japonkami a prožívali to, co k tomuto setkání patří, hřejivý pocit sounáležitosti k lidskému rodu kulturních lidí. Lidí, kteří přijeli k nám podpořit a propagovat naše regionální kulturní památky i po stránce finanční. Na tento účel byl věnován též výtěžek připravovaného koncertu. V loňském roce byly peníze věnovány na rekonstrukci Karlova mostu. Vždy, když přecházím po Karlově mostě si na tento svůj pomyslný příspěvek vzpomenu.

Česko-japonský dobročinný koncert byl zahájen v pondělí 28. února panem Nakamura z pořádající agentury. Četní posluchači měli možnost si nejprve vyslechnout *Koncert pro flétnu a orchestr Es dur* skladatele F. A. Rosslera-Rosettiho (narozen v Mimoňi v roce 1746, člen dvorní kapely meklenburského vévody, jeho české jméno bylo Růžička). Tato skladba v podání flétnistky Lucie Čištecké uvedla *Beethovenovu IX*. Pro nás zpěváky je provedení této skladby vždy jedinečné. Už proto, že se na něm podílejí umělci různých národů, které tato skladba dokáže sjednotit v úsilí o dosažení jedinečné krásy. Vždy v nás dokáže rozeznít životní harmonii a pocity životní blaženosti. Mohli-li jsme posluchačům věnovat něco, pak to bylo to nadšení, které v nás vždy vybudí velkolepá *Beethovenova IX*.

Kdo byl Josef Hlávka

Tuto otázku položil nedávno reportér na pražské ulici náhodným chodcům a setkal se s žalostnými vědomostmi o tomto muži, zejména mezi mladými lidmi. Nejčastěji lidé nesprávně odpovídali, že byl stavitelem mostu v Praze, že je po něm pojmenována ulice v Řeporyjích, méně už že měl v Praze domy a že chodíme kolem jeho sochy z dílny Josefa Mařatky, že jeho velký portrét od Václava Brožíka je v zasedací síni Akademie věd. Ale to už mohl vědět jen málokdo. Do těchto prostor mají přístup jen ti, kteří vědí, že Dr. Josef Hlávka byl od roku 1891 i prvním prezidentem České akademie věd a umění císaře Františka Josefa I. Nikdo nedokáže ale spočítat, kolik dětí se dosud narodilo v Zemské porodnici v Apolinářské ulici v Praze 2, kterou navrhl a postavil Josef Hlávka, už lépe je zmapován význam Hlávkou navržených a postavených kolejí, pomocí nichž již na 3 500 nemajetných studentů mohlo vstoupit do akademického života, které sehrály velkou roli zejména v předvečer 2. světové války. U té v Jenštejské ulici si 17. listopadu každoročně připomínáme ony tragické události v roce 1939, kdy započala persekuce českých studentů.

Ale i na českém venkově by bylo možné nalézt stopy tohoto neobyčejného člověka, zejména v okolí Klatov, kde se tento muž v Přešticích narodil. V samotných Klatovech u vchodu do Gymnázia Jaroslava Vrchlického je od letošního března též pamětní deska, která tímto způsobem dokumentuje, že architekt, stavitel a mecenáš Josef Hlávka (1831-1908) studoval na klatovském gymnáziu v letech 1841-1844. Proč je toto krátké studium dosud připomínáno pochopíme z toho, že ač Hlávko studium zde nebylo příliš úspěšné, přece na něho nezapomněl a ve své závěti ustanovil tomuto gymnáziu každoročně vyplácet na podporu nadaných studentů 80 000 Kč. Podobně tak městu, kde se narodil – Přešticím, na podporu školství a kultury 100 000 Kč, Národnímu muzeu v Praze na doplnění sbírek 60 000 Kč a Vysokému učení technickému v Brně jako Cenu J. Hlávky pro vynikající studenty 100 000 Kč. Výčet nadační činnosti podle jeho závěti je třeba ještě doplnit o podporu konkrétních studentů, vědců a umělců nejčastěji na studijní pobyt v cizině, na úhradu životních nákladů při tvorbě významného uměleckého díla nebo hradily náklady na studium vynikajícím, leč chudým studentům. V letech 1991-2003 bylo cestovní, sociální či tvůrčí stipendium přiznáno 1387 vysokoškolským studentům, mladým vědeckým pracovníkům a umělcům. Vyplacena jim byla částka více než 16,2 milionu korun. Vynikajícím studentům či absolventům pražských vysokých škol, brněnské techniky a mladým vědeckým pracovníkům Akademie věd ČR bylo od roku 1993 uděleno prestižní ocenění již 470 talentovaným studentům a mladým vědcům, vyplaceno bylo téměř 9 milionů korun.

Mezi nositeli Medaile Josefa Hlávky je i náš čestný člen Prof. Radovan Lukavský, herečka Jaroslava Adamová, jazzová zpěvačka Vlasta Průchová, Prof. Josef Chuchro a celá řada vědeckých kapacit, mezi těmi, kdož byli oceněni Literární cenou Josefa Hlávky pak celá řada autorů publikací z oblasti společenských věd, lékařských věd, věd o živé a neživé přírodě. Neobyčejně rozsáhlý by byl jmenovitý výčet všech stipendistů. Všechny je uvádí výroční zpráva Nadace Nadání Josefa, Marie a Zdeňky Hlávkových za rok 2003.

Když jsem tuto zprávu pročítal, uvědomil jsem si, že asi stejným způsobem je zajišťována humanitární a nadační činnost největšího boháče na světě Billa Gatese a že Hlávka jako podnikatel tohoto muže o plných 100 let předešel. V roce 2003 bylo na uvedenou nadační činnost vyplaceno 5 092 540,- Kč a na podporu vědecké, literární a umělecké činnosti částka 1 729 740,- Kč. Tak mecenáš Josef Hlávka přispívá dodnes k podpoře českého ducha.

I za svého života se setkával s těmi, kteří potřebovali a o pomoc prosili. Svědčí o tom i zařízení na lužanském zámku – penězovod jím zkonstruovaný, kdy almužníkům pouštěl peníze přímo ze své pracovny. Řídil se zásadou: přispějte, pak dám i já. Hlávka jako mecenáš myslel kon-cepčně, měl své představy a tvrdošijně je též prosazoval. I jeho závět' téměř po stu letech plní svou funkci a přispívá k rozvoji vědy, kultury a umění, je velmi pokrokovým nástrojem vzdělanosti našeho národa.

Životní pouť mecenáše Josefa Hlávky

Narodil se v Přešticích v rodině poštovního úředníka, zde získal též základní vzdělání v době, kterou někteří nazývají obnoveným jarem českého národa. Na gymnáziích v Klatovech a v Kolíně má problémy s němčinou, ale bez ní by se nemohl později ve Vídni uplatnit. V revolučním roce 1848 byl jako sedmnáctiletý student Stavovské realky v Praze ve studentské legii. O rok později byl již zvolen do výboru Akademického řečnického a čtenářského spolku. Před nastupujícím Bachovým absolutismem v Praze ho uchránil odchod na studia ve Vídni, kde v roce 1854 absolvoval Akademii výtvarných umění s nejvyšším možným oceněním a hlavně úplným osvobozením od vojenské služby. Byl vyslán na tříletou studijní cestu po Itálii, Sicílii, Řecku, Francii, Anglii, Belgii a Německu. Ta sice Hlávku obohatila o cenné poznatky, zvýšila jeho sebevědomí, ale zcela finančně vyčerpala. Vrátil se do Vídne a aby se uživil, stal se stavebním podnikatelem. Začínal jako stavbyvedoucí a díky svým schopnostem brzy získal pozornost předního vídeňského stavitele Františka Šebka, od něhož posléze zdarma získává zavedenou kancelář včetně veškerého stavitelského zařízení.

V době mimořádného stavebního rozmachu, který Vídeň prožívala, to byl opravdový zlatý důl. Mladý Hlávka využil příležitosti a díky svému talentu, erudici a mimořádnému nasazení realizoval v císařské metropoli jednu významnou stavbu za druhou.

Přirozeně svým přičiněním získal nezanedbatelný majetek a řadu významných poct. Ve věku třiceti čtyř let mu bylo uděleno čestné měšťanství Vídne, a ve třiceti sedmi byl vyznamenán řádem císaře Františka Josefa a krátce před tím získal jednu z druhých hlavních cen za architekturu na Pařížské světové výstavě. Výčet dalších ocenění a čestných funkcí, ale i dokončených staveb v první fázi jeho podnikatelské činnosti by zabral mnoho dalších řádků.

Architekt Hlávka ve své firmě realizoval najednou i několik desítek staveb, neznal odpočinek, neustále cestoval od jedné stavby ke druhé. Ty byly rozesety po celé monarchii. Zvláště náročná byla výstavba rezidence řecko katolického biskupství v Černovicích na Ukrajině. V tomto zaostalém koutu rakouské monarchie bylo nutné k realizaci stavby vytvořit nejdříve předpoklady pro tak rozsáhlou stavbu: postavit cihelny, otevřít kamenolomy, postavit vlečku, přivést z Vídne kameníky a jiné řemeslníky. Pak teprve vystavět monumentální sakrální stavbu, vévodící celému kraji.

Na podzim roku 1869 však došlo ke katastrofě. Psychicky i fyzicky vyčerpaný Hlávka ochrнул na obě nohy a v osmatřiceti letech byl odkázán na invalidní vozík. Tři roky vzdoroval a ze svého pokoje řídil veškeré práce, ale po neúspěšné léčbě v roce 1873 vrátil stavitelskou koncesi a předal rozdělané stavby. Uchýlil se k další léčbě na velkostatek v Lužanech, který původně zakoupil pro svou matku a začal hospodařit. Zde vzniklo též rodinné sídlo – zámek s unikátním měšťanským interiérem, který dodnes reprezentuje životní styl druhé poloviny 19. století a zakotvuje Hlávkovu zásadu – maximální účelnost a funkčnost všech prostor

Jeho zdravotní stav se po letech zlepšil natolik, že zprvu o berlích a později jen o holi mohl s přáteli podnikat i výlety po okolí. Radost z toho byla však zakalena nemocí

jeho milované ženy Marie a jejím odchodem na věčnost v listopadu 1882.

Tyto rány osudu přiměly Josefa Hlávku k úvahám o pomíjivosti pozemského bytí a o účelném vynaložení vlastního jmění ve prospěch obrozujícího se českého národa. Chtěl prospět svému národu ve více směrech. Vždy byla jeho podpora obdivuhodně koncepční, měl své představy a ty tvrdošijně též prosazoval. České vysoké školy byly na prvním místě. Ty zaopatřil nejprve českými učebnicemi a jinými pomůckami, později finančně zajistil kolej pro nemajetné studenty, která měla poskytovat jazykovou i společenskou výchovu a tělesný výcvik. Jen díky jemu byla proměněna Královská učená společnost v Českou akademii věd a umění. Hlávka sám byl zvolen prvním jejím prezidentem, když odmítl návrh na pojmenování Akademie jeho jménem.

V posledních dvou desetiletích 19. a na počátku 20. století nebylo v Praze a v Čechách stavby širšího významu, na niž by se Josef Hlávka svými radami a finančními prostředky nepodílel. Stačí tu připomenout opravu Dienzenhoferova chrámu v jeho rodných Přešticích, rekonstrukci Karlštejna, obnovu povodně strženého Karlova mostu nebo novostavbu Národního muzea, Akademie výtvarného umění na okraji Stromovky. Podporoval kdekoho, výtvarníky, spisovatele, skladatele, hudebníky, krajanské spolky i rodící se Českou filharmonii. K jeho stálým hostům v Lužanech i v pražském bytě patřil A. Dvořák, J. B. Foerster, neméně často byl na zámku i J. Suk s Českým kvartetem, které zde nejen vystupovalo, ale i připravovalo svůj program. Jeho druhá žena Zdeňka byla vynikající klavíristkou.

Na sklonku života měl stále více na mysli budoucnost našeho národa, zejména jeho národní hospodářství. V roce 1903 ztrojnásobil původní nadaci na vznik jakési průmyslové akademie a tím dal podnět ke zřízení Národohospodářského ústavu, k němuž o tři roky později také došlo.

Své dlouhodobé mecenášské úsilí završil založením Nadání Josefa, Marie a Zdeňky Hlávkových, které se po jeho smrti stalo univerzálním dědicem veškerého jeho movitého i nemovitého majetku, tedy včetně peněz na účtech. V přepočtu se jednalo o dnešní zhruba dvě miliardy korun. Jeho neobyčejná životní pouť skončila 11. března 1908.

(Zpracováno volně podle Výroční zprávy nadace Nadání Josefa, Marie a Zdeňky Hlávkových a novinového článku novin městské části Prahy 4 – Tučňák, únor 2005).

Pozvání na zámek

Jako poděkování za několikaleté účinkování při vzpomínkových slavnostech k výročí 17. listopadu před Hlávkovou kolejí bylo letos naše vedení pozváno Nadáním k účasti na zádušní mši, která se slouží každoročně podle závěti v kapli lužanského zámku v den Hlávkovy úmrtí. Letošní vzpomínka byla v odpoledních hodinách i v Klatovech, kde před vchodem do Gymnázia Jaroslava Vrchlického byla odhalena pamětní deska na architekta, stavitele a mecenáše Josefa Hlávku.

Velkou ctí a potěšením pro nás je i pozvání celého tělesa ke koncertu v kapli na zámku v Lužanech, kde by byly ve 30. minutovém programu uvedeny pouze skladby J. B. Foerstra. Nemusím zdůrazňovat, že tato příležitost před vědeckou veřejností (budou zde totiž udíleny Ceny a Medaile Josefa Hlávky) je pro nás též velkým závazkem. Uskuteční se 20. června t.r.

Unie českých pěveckých sborů a Obec Dětenice Vás zvou na 5. roč. festivalu

Foerstrovy Osenice 2005,

který se koná v sobotu dne 4. června v Osenicích, Starých Hradech, Dolním Bousově, Bystřici a Rožďalovicích. Zahájení festivalu vzpomínkou u hrobu J.B. Foerstra se koná v pondělí 30. května 2005 na Olšanských hřbitovech v Praze 3 v 16 hod. Program hlavního festivalového dne v sobotu 4. června je:

- 9:30 prezentace a uvítání hostů a pěveckých sborů,
- 10:00 slavnostní mše za účasti hostů a pěveckých sborů v kostele v Osenicích, navazuje matiné z hudby Foerstrova rodu
- 11:30 slavnostní předání exponátů v Památníku Foerstova rodu v Osenicích
- 14:00 přehlídka pěveckých sborů UČPS a Slovinských sborů, navazuje slavnost sázení Lípy česko-slovinského přátelství v areálu Památníku
- 18.00 podvečerní koncerty ve Starých Hradech (nádvoří zámku), Dolním Bousově (sokolovna), Rožďalovicích (kostel) a v Bystřici

K dopravě je možné využít vlakového spojení Praha – Mladá Boleslav – Dolní Bousov – Osenice či zájezdových autobusů jednotlivých sborů z Prahy, Kladna, Semil, Dobrušky a Svitav po dohodě se sbory z těchto míst.

Cestujeme s A. Stehlíkem aneb Na nebi dokud září Jižní kříž ...

„Lká ukulele tmou svou písní tesklivou, noc sálá žárem vášně a ty spíš, o lásce sníš. Vstaň než se rozední, Tahiti dokud sní, na nebi dokud září Jižní kříž. Kytara má až vyláká tě k milování, oranžů háj se změní v ráj pak znenadání...“

Už uplynulo hodně desítek let od doby, kdy jsme tuhle starou píseň zpívali u skautských táborových ohňů s pocitem určitého dojetí, dívali jsme se do ohně, snili jsme o dalekých zemích a Jižní kříž zářil v našich představách. Nenapadlo mne tehdy, že bych mohl tohle legendární souhvězdí někdy vidět na vlastní oči a že se mi to povede dokonce několikrát. Tentokrát jsem měl možnost uvidět je na obloze Jihoafrické republiky, kam jsem se vypravil v polovině ledna s cestovní kanceláří „Nomád“. Jižní kříž zářil výrazně jasněji, protože jsme nocovali ve stanech v kempech a zářící obloha nebyla tolik rušena světly měst. Také Mléčná dráha byla výraznější, stejně tak i Orion, který můžeme pozorovat i na severní polokouli.

V cestovních příručkách se dočteme, že Jihoafrická republika je „svět v jedné zemi“. Je tam možno vidět ode

všeho něco-krásná moderní města, nádherné hory, bizarní rozeklané skály na pobřeží Indického a Atlantického oceánu, krásné písčité pláže, subtropické lesy, rozlehlé savany, jeskyně, hluboké kaňony a vodopády, vinařské oblasti. Žije zde přes 45 milionů obyvatel. Z toho 76% jsou černoši (nejvíce Zuluové a Xhosové), 13% běloši, 8.5% míšenci, Asijsi 2.5% (hlavně Indové). Původních obyvatel jižní Afriky – Sanů (Křováků) a Khoiňů zbývá již jen velmi málo. Vzhledem k této rasové pestrosti se pro jihoafrické obyvatelstvo ujal název „duhový národ“. Bohužel je ve značné míře rozšířena infekce virem HIV –údajně je postiženo 20% obyvatel. O Jižní Africe se tvrdí, že je kolébkou lidstva. Archeologické nálezy svědčí o tom, že pračlověk a opočlověk žil v této oblasti již před více než milionem let. Úředních jazyků je dnes celkem jedenáct. Převažuje angličtina a afrikánština, která se vyvinula z jazyka holandských přistěhovalců, kromě toho se mluví mnoha kmenovými jazyky. Prvním evropským mořeplavcem, který obeplul jižní část afrického kontinentu (v roce 1488), byl Portugalec Bartolomeo Diaz. Vymyslel pro legendární jihoafrický mys krásný název „Mys Dobré Naděje“, mimoto mu ale dal také další název „Mys Bouří“. Prvním Evropanem, který v této oblasti zůstal (přistál v zátoce u Stolové hory v roce 1652 a zřídil tam zásobovací základnu), byl holandský kapitán Jan van Riebeeck. Koncem 17. století pak začali přicházet holandští a francouzští kolonisté. Z nich se vyvinul národ Búrů (z holandského slova „boer“-rolník). Koncem 18. a začátkem 19. století přišli do Jižní Afriky Britové, což mělo za následek anglo-burské války a území nakonec ovládli Britové. V roce 1910 založili Britové a Búrové Jihoafrickou unii. V roce 1948 se stala oficiální vládní politikou rasová diskriminace pod názvem „apartheid“. Vláda pak v roce 1961 vyhlásila nový název země – Jihoafrická republika. V roce 1994 se konaly první „všerasové“ volby, ve kterých zvítězil Africký národní kongres a prezidentem se stal Nelson Mandela. Tím skončila éra apartheidu. Určitou zvláštností Jihoafrické republiky je to, že uvnitř jejího území jsou dva samostatné státy – Království Lesotho a Svazijské království.

Celý africký zájezd trval 23 dní, ve výpravě bylo sedm účastníků plus průvodce a řidič v jedné osobě. Z Prahy jsme letěli do Londýna a odtamtud do Johannesburgu (vzdálenost Londýn-Johannesburg je přes 9 000 kilometrů, let trval přes deset hodin). Po Africe jsme jezdili osmimístným mercedesem, ujeli jsme přes 7 000 km. Jezdili jsme většinou po krásných silnicích, provoz mimo velká města byl poměrně málo hustý. Nesetkali jsme se za celý zájezd s podobnou agresivitou a neukázněností řidičů, jakou je možno vidět u nás. Pohonné hmoty jsou levnější – v přepočtu kolem 18-19 Kč. Spali jsme v kempech ve vlastních stanech. Z devíti provincií Jihoafrické republiky jsme jich procestovali osm.

Z Johannesburgu, který leží na náhorní planině v provincii Gauteng, jsme odjeli na severovýchod do Krugerova národního parku. Tento park je velmi rozsáhlý. Zasahuje i na území okolních států – Mosambiku a Zimbabwe. Absolvovali jsme několik fotografických safari, při nichž jsme měli možnost pozorovat z auta různá

zvířata v jejich přirozeném prostředí (slony, žirafy, zebry, různé druhy antilop, búvolů, hrochy, nosorožce, pakoně, pštrosy, opice, krokodýly atd.). Z televizních filmů jsem měl trochu zjednodušenou představu o tom, že při safari se jede autem a každou chvíli běhají přes cestu divoká zvířata. Parky jsou velmi rozlehlé a musí se jezdit pomalu a trpělivě čekat – trpělivost je pak odměněna tím, že se náhle objeví třeba stádo slonů nebo několik žiraf apod. Pokud by si někdo chtěl jen prohlédnout zblízka divoká zvířata, poslouží mu k tomu lépe zoologická zahrada. Na druhou stranu kontakt se zvířaty přímo v přírodě je něco zcela jiného a mnohem působivějšího. Zvláště zajímavé bylo, když jsme měli možnost občas z auta vystoupit a sledovat zvířata z jakýchsi pozorovatelů u jezírek, kam se chodila zvířata napájet. Přitom bylo nutno zachovat naprosté ticho, které bylo rušeno jen závěrkami fotoaparátů a spouštěmi videokamer.

V další fázi cesty jsme navštívili Dračí hory (Drakensberg), které nás sice přivítaly poněkud mlhavým a chvílemi deštivým počasím, přesto působily monumentálním dojmem. Jedním z největších zážitků v těchto horách byla návštěva jeskyně respektive velkého skalního převisu, kde bylo možno vidět nástěnné kresby (sloni, antilopy, lidské postavy), které tam kdosi z původních obyvatel Afriky vytvořil údajně před několika tisíci lety. Velmi zajímavé bylo poslouchat černošskou průvodkyni v této jeskyni, příslušnici kmene Zulů. Mluvila anglicky, ale předvedla nám také prvky jazyka Zulů s různými těžko napodobitelnými hláskami, které jsou inspirovány zvířecími zvuky.

Nesmírně zajímavá byla návštěva pštrosí farmy v městě Oudtshoorn. Dozvěděli jsme se tam mnoho informací o pštrosích (výborný zrak, 60% objemu hlavy zaujímají oči, mozek jen 40%, rychlost běhu až 70 km/h, pštros konzumuje nejen rostlinnou stravu, ale pro zlepšení trávení polyká také kameny, pštrosí vejce jsou poměrně pevná, takže je možno si na ně i stoupnout aniž by došlo k jejich poškození – vyzkoušeli jsme si to –, kůže ze pštrosa je druhá nejdražší po kůži klokani). Předvedli nám inkubátor plný pštrosích vajec, mohli jsme si na pštrosa sednout a udělat dokumentární fotografii, odvážlivci se mohli i na hřbetu pštrosa svést, nakonec jsme viděli jakési pštrosí dostihy. Večer jsme si v restauraci pochutnali na výborném pštrosím steaku. V Oudtshoornu jsme navštívili také krokodýlí farmu. Zajímavá byla i návštěva velkého jeskynního komplexu Cango caves, kde si návštěvník může zvolit standardní trasu anebo tzv. trasu „adventure“ čili dobrodružnou, při níž se některými nízkými chodbičkami může jen lézt po kolenou nebo se plazit po břiše.

Mezi krásná místa, která jsme navštívili, patřila oblast národního parku „Tsitsikamma“ na pobřeží Indického oceánu a oblast národního parku „Augrabies“ s krásnými a mohutnými vodopády a hlubokými kaňony řeky Oranje. Úchvatné byly v těchto místech pohledy na velké rozsochaté aloe ozářené zapadajícím sluncem. Zvláštním zážitkem bylo sledování nejvyššího bungee-jumpingu na světě (216 m) z mostu Bloukrans bridge.

Jakýmsi vrcholem celého zájezdu bylo pro mne dosažení jižní části Jihoafrické republiky a tím celé Afriky. Viděli

jsme Cape Agulhas (Střelkový mys), který je nejjižnějším bodem Afriky, míjí se zde teplejší vody Indického oceánu a chladnější vody Atlantického oceánu. Navštívili jsme potom krásné Kapské Město (Cape Town) včetně mořského akvária, vyjeli jsme lanovkou na 1067 m vysokou Stolovou horu (Table Mountain) – někteří zdatnější se na Stolovou horu vydali pěšky po více či méně náročných skalních stezkách. My, kteří jsme zvolili pohodlnou lanovku, jsme měli více času k procházkám po plošině Stolové hory (je dlouhá přes 3 km), odkud jsou krásné vyhlídky nejen na Kapské Město, ale i na okolní kopce, oceán a mysy. Měli jsme velké štěstí, protože bylo krásné jasné počasí, zatímco po většinu dní v roce bývá plošina Stolové hory zahalena mraky. V blízkosti Kapského Města jsou dva mysy – Cape Point a několik stovek metrů od něj vzdálený snad nejznámější Mys Dobré Naděje (Cape of Good Hope). Když v roce 1580 přistál v zátocce u Stolové hory Brit Sir Francis Drake, zapsal si do svého zápisníku následující obdivná slova o tomto mysu: „Tento mys je skutečně velká věc a je to nejkrásnější mys, který jsme na celé Zemi viděli.“ Asi měl pravdu, mys je skutečně krásný. Tvoří ho rozeklané hnědočerné skály, oceán v jeho blízkosti má sytě zelenou barvu, která kontrastuje s jasnou žlutí písku pláže a barva oceánu přechází ve vzdálenějších místech do světle až postupně tmavě modré. Šli jsme několik stovek metrů úzkou skalní stezkou z Cape Point na Mys Dobré Naděje a nemohli jsme se nasytit těmi nádhernými a stále se měnícími pohledy na mys. Vlevo od stezky byl hluboký sráz do moře, zprava foukal silný vích, který se snažil srazit nás do moře. Nepovedlo se mu to.

V programu naší cesty nechyběla ani návštěva vinic s ochutnávkou různých druhů výborného jihoafrického vína. V městečku Simon's Town poblíž Kapského Města jsme měli možnost v malé továrně vidět zpracování polodrahokamů a mohli jsme si koupit surové i zpracované polodrahokamy nejrůznějších druhů.

Musím vzpomenout i na zvláštní zážitek z pláže Boulder's Beach, kde jsou stovky tučňáků, mezi nimiž je možno volně se pohybovat po pláži nebo přilehlých skalách.

Nezapomenutelná byla návštěva města Kimberley ve vnitrozemí. V této oblasti byly poprvé nalezeny diamanty v roce 1866 a rychle se tam pak rozvinula jejich těžba. Měli jsme možnost vidět známou „Big hole“ neboli „Velkou díru“ o průměru 500 metrů, tj. místo, kde se ručně kutalo až do roku 1914 a vytěžilo se tam 14.5 milionů karátů diamantů, což představuje 2 722 kg a hodnotu asi 40 miliard dolarů. Je to nejhlubší jáma vyhrabaná lidskýma rukama. Je 800 m hluboká, nyní je do značné míry zatopena vodou. K jejímu vyhrabání bylo nutno přemístit 22.5 milionů tun zeminy. Vyfasovali jsme kyblíky naplněné rozemletou horninou, ve které jsme „rýžovali“ diamanty. Samozřejmě neúspěšně. K tomu dostal každý písemnou licenci o přidělení „claimu“ ke kutání. V Kimberley jsme si také prohlédli jakýsi skanzen z období „diamantové horečky“ s domky, kostely, restauracemi, kancelářemi, ale i výstavu dopravních prostředků používaných v Kimberley v té době (staré kočáry, auta, tramvaje, ale i pohřební vozy atd.), zajímavé byly i ukázky zpracování horniny a výstava diamantů (některé byly jen v replikách skutečných

diamantů-včetně diamantů, které zdobí britskou královskou korunu).

Poblíž Johannesburgu jsme navštívili „Gold reef city“ čili „Zlaté městečko“ – viktoriánské zlatokopecké městečko, kde bylo možno nejen si prohlédnout památky na dobu zlaté horečky z šedesátých a sedmdesátých let 19. století (domky, restaurace, obchody, lékařské ordinace atd.), mohli jsme ale také sfárat do dolů na zlato do hloubky 212 m a vidět zlatou žílu (nejhlubší štola je v hloubce přes 3000 m), shlédli jsme také odlévání zlaté cihly, mohli jsme vlastnoručně potěžkat 12.5 kg vážící zlatou cihlu, nakonec nám skupina černochoů a černošek – Zulů – předvedla své rituální tance za bouřlivého doprovodu bubnů.

Zajímavá byla i návštěva Sun city, největšího zábavního centra na jižní polokouli, jakéhosi uměle vytvořeného střediska pro milionáře, kde je na malé ploše soustředěno mnoho atrakcí (kasina, hrací automaty, luxusní hotely a restaurace, bazény s umělým vlnobitím, jezero, golfové hřiště), kde je ale také možnost absolvovat jakési malé safari (zvířata tam byla dovezena z různých částí Afriky). V tomto středisku se občas pořádají velké světové akce (volba Miss World apod.)

Na závěr zájezdu jsme měli možnost vidět Pretorii, hlavní město Jihoafrické republiky. Pořadali jsme se do domu Paula Krugera, búrského prezidenta z konce 19. a začátku 20. století, zakladatele známého národního parku po něm pojmenovaného a prošli jsme se po chrámovém náměstí. Z Pretorie vedla naše cesta do Johannesburgu a potom už nás čekal dlouhý let domů.

Během celého zájezdu jsme viděli spoustu krásných a nezapomenutelných míst a především přírodních krás. Projeli jsme také mnoha městy, ale procházku v centrech měst jsme si mnohdy raději odřekli, protože jsme měli věrohodné informace o tom, že turista bílé pleti navíc ověšený fotoaparát a videokamerou bývá snadnou kořistí. Jednou z výjimek bylo přístavní město Durban, kde jsme se prošli především na pobřežní promenádě podél dlouhé Golden Mile (Zlaté míle) a pozorovali odvážné surfaře ve vysokých vlnách a nakonec jsme poseděli u piva v zahradní restauraci u moře. V této souvislosti stojí za zmínku i to, čím jsme se během cesty živili. V ceně zájezdu nebyla strava, takže záleželo na každém účastníkovi, bude-li chodit do restaurací nebo se bude živit ze svých zásob, případně se spokojí s kusem chleba, čajem a sušenkami anebo dá přednost večernímu grilování steaků v kempech. Uvědomovali jsme si přitom, jak podstatně se situace během let změnila. Kde jsou ty doby, kdy jsme za komunistické totality občas vyjeli s Pěveckým sdružením pražských učitelů po překonání velkých komplikací na koncertní zájezd na Západ a někde v botě nebo jinde jsme měli ukryto pár dolarů, za které jsme si toho stejně moc nekoupili a navíc jsme prožívali na hranicích strach, že je celníci objeví a dalších cest se už pravděpodobně nezúčastníme. Teď už pro nás nebyl v Africe problém sednout si do restaurace a objednat si výborný velký steak s bohatou oblohou (někteří borci si objednávali až půlkilové steaky). Ani ceny nebyly extrémně vysoké (oběd zhruba 30-50 randů, pivo zhruba 7-9 randů, přičemž 1 rand má hodnotu zhruba 4 Kč).

Snad ještě poznámka o klimatu a počasí. Na jižní polokouli panovalo léto. Po většinu cesty bylo krásné slunečno, jen v Dračích horách pršelo. Teplota se pohybovala od 25 °C do 35 °C i více, při jedné procházce ve skalách (při návštěvě Měsíční skály – „Moon rock“) se teploměr vyšplhal na 48 °C. V té chvíli jsem myslel na sklenici vychlazeného točeného piva a po návratu do kempu jsem nechal hlavu dlouhé minuty pod chladnou sprchou. Když jsme přiletěli do Prahy, museli jsme se vyrovnat s teplotou asi o 40 °C nižší než byla v Africe. Přesto jsem byl jako vždy při návratu z delší cesty rád, že jsem zase doma ve střední Evropě.

Lojza Stehlík

Smuteční oznámení

Všem našim příznivcům oznamujeme, že 20. dubna t.r. po krátké nemoci zemřel čestný člen PSPU, nositel Zlatého odznaku s granáty UČPS

Doc. PhDr. Dušan Machovec, CSc.

Se zesnulým se rozloučíme ve středu 27.4.2005 v 11 hod. v malé obřadní síni krematoria v Praze 10 – Strašnicích.

Co připravujeme

- 30.5. zahájení festivalu Foerstrovy Osenice u hrobu JBF na Olšanských hřbitovech v Praze 3 v 16 hod.
- 4.6. V. roč. mezinárodního festivalu Foerstrovy Osenice 2005 – viz pozvánka
- 20.6. Koncert z díla JBF na zámku v Lužanech u příležitosti předání výročních cen Nadání Hlávkových
- 30.6. vernisáž výstavy z výtvarného díla JBF a Viktora Foerstra ve dvoraně Českého muzea hudby v Praze 1, Karmelitská 2
- 22.9. Koncert na Žižkovské radnici na Havlíčkově náměstí v rámci festivalu Nekonenční žižkovský podzim v 19.30 hod.
- 7.-9.10. Festival MSFHR ve Vlachově Březí

Kalendárium podle J. Němejce

Narozeniny: 2.5. J. Klička (67), 6.5. Zd. Vykopal (79), 7.5. J. Urbánek (84), 11.5. J. Vích (73), 17.5. L. Černý (42), 24.5. J. Vystrčil (74), 25.5. Vl. Doležal (85), 29.5. L. Pokorný (64), Vl. Pokorný (83), 30.5. M. Víšek (85); 3.6. J. Štembera (77), 4.6. J. Kasal (82), 5.6. M. Keprt (33), 7.6. J. Věk (79), 11.6. O. Pohl (87), 17.6. J. Hlaváček (68), Fr. Podhajský (72), 18.6. Vl. Hladík (66), 20.6. I. Dohnal (65) a 24. 6. A. Džbánek (75), 26.6. H. Kohl (75).

Jmeniny: 7.5. Stanislavové Pešička a Sedláček, 16.5. Jan Voříšek, 23.5. Vladimírové Hanzlík, Hladík, Pokorný, Vorel, 28.6. Vilém Ulrich; 5.6. Ivan Dohnal, 13.6. Antonínové Džbánek, Fišer, Kříž, Šotola, 18.6. Milanové Černý a Kroc, 21. 6. Alois Stehlík.

Všem přejeme pevné zdraví!

Dalšími plátcí za Zpravodaj PSPU byli A. Stehlík, J. Císařová, D. Pavlíčková, M. Auster, J. Jand'ourek, M. Ryklová, J. Heryánová, Fr. Koudelka a obec Dětenice. Všem ze srdce děkujeme. Číslo účtu PSPU u ČSOB je 575765063/0300.

Uzávěrka tohoto čísla: 25. 4. 2005. Uzávěrka příštího čísla 15. 6. 2005. Na vydání spolupracovali nebo přispěli A. Stehlík, J. Němejc, P. Štěpnička, Vl. Hanzlík, Fr. Zumr (neoznačené příspěvky). Toto číslo je též k dispozici na: www.ucps.cz. 15. 2. 2005.
Vydává PSPU, Jihlavská 609, 140 00 Praha 4, tel. 261 262 517. IČO 16188161